

SKOLVERKETS **ALLMÄNNA RÅD**

Mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Skolverket

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08-690 95 76
Telefax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@fritzes.se
www.skolverket.se

Beställningsnr: 13:1335
ISSN: 1403-4549
ISBN: 978-91-7559-040-0

Grafisk produktion: Typisk Form designbyrå
Omslagsbild: Anne Dillner
Tryck: Danagårds Litho
Upplaga: 30 000 ex
Stockholm 2013

Mottagande i grundskolan
och gymnasieskolan

Förord

Grundsärskolan och gymnasiesärskolan är skolformer som är anpassade för de elever som inte når grundskolans, respektive gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.¹

Att kunna fatta beslut om att en elev har rätt till grundsärskola eller gymnasiesärskola förutsätter ett noggrant förarbete med en utredning som resulterar i ett tydligt resultat. För den enskilde eleven är det av största vikt att rätt beslut fattas eftersom ett felaktigt beslut får många och långtgående konsekvenser. Rättssäkerhetsperspektivet är därför centralt.

Skolverket utfärdar nya allmänna råd om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan dels för att lagstiftningen har ändrats, dels för att det har framkommit att arbetet med utredningar och beslut om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan behöver förbättras. Syftet med dessa allmänna råd med kommentarer är att de ska vara ett gott stöd för dem som bereder och fattar dessa beslut.

Dessa allmänna råd och kommentarer är framtagna av Skolverket efter samråd med Socialstyrelsen, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten. De ersätter de tidigare allmänna råden med kommentarer om rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan (SKOLFS 2001:23). Råden är även publicerade i Statens skolverks författningssamling, SKOLFS 2013:20.

Anna Ekström
Generaldirektör

Marianne Nyhlén
Undervisningsråd

¹ Läroplan för grundsärskolan, SKOLFS 2010:255.

Innehållsförteckning

Inledning 9

Vad de allmänna råden handlar om 9

Hur materialet är strukturerat 9

De verksamheter och yrkeskategorier som berörs 10

Kort om vissa förutsättningar för mottagande 11

Allmänna råd med kommentarer 14

1. När frågan om mottagande väcks 14

2. Utredning inför beslut om mottagande 19

3. Beslut om mottagande 28

4. När det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen 36

Referenser 38

Lagar m.m. 38

Förarbeten 38

Skolverkets allmänna råd 38

Övrigt 39

Bilagor 40

Bilaga 1: De aktuella bestämmelserna i sin helhet 40

Bilaga 2: Exempel på utformning av beslut om mottagande i grundskolan alternativt gymnasieskolan 47

Inledning

Vad de allmänna råden handlar om

De allmänna råden handlar om den utredning som ska genomföras inför beslut om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan. De handlar också om handläggning av ärenden om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Hur materialet är strukturerat

Materialet är indelat i avsnitten:

1. När frågan om mottagande väcks
2. Utredning inför beslut om mottagande
3. Beslut om mottagande
4. När det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen

Varje avsnitt är i sin tur indelat i följande delar:

Aktuella bestämmelser

Skolverkets allmänna råd utgår alltid från en eller flera bestämmelser. Dessa allmänna råd grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800). Varje avsnitt i materialet inleds med en översikt över de bestämmelser som avsnittets allmänna råd grundar sig på. Bestämmelserna finns i sin helhet i bilaga 1.

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur huvudmän och skolpersonal kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Allmänna råd syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och till att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden bör alltså följas om inte verksamheten handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls.

Kommentarer

Efter de allmänna råden följer kommentarer som syftar till att underlätta förståelsen av de allmänna råden. Kommentarererna ingår inte i de allmänna råden utan ska utgöra ett stöd i läsandet av och i arbetet utifrån råden.

De verksamheter och yrkeskategorier som berörs

Dessa allmänna råd riktar sig i huvudsak till dem som bereder och fattar beslut om mottagande av elever i grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Det är elevens hemkommun, det vill säga i regel den kommun där eleven är folkbokförd, som ansvarar för detta.² Om beslutanderätt ska delegeras krävs ett beslut om delegation.³

Det är Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) som beslutar om mottagande i specialskolan. Beslutet ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs. För elever med utvecklingsstörning i specialskolan får grundsärskolans kursplaner tillämpas.⁴

Det saknas bestämmelser om att ett beslut om antagning till särskild utbildning för vuxna ska föregås av en utredning och om vad denna i så fall ska innehålla. Målgruppen för särskild utbildning för vuxna är dock densamma som för grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Råden bör därför i viss mån kunna vara vägledande även i arbetet inför ett beslut om antagning till särskild utbildning för vuxna. De delar av råden som till exempel handlar om samråd med vårdnadshavare är naturligtvis inte tillämpliga. Även i andra avseenden skiljer sig regleringen av särskild utbildning för vuxna från vad som gäller grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Råden måste därför övervägas utifrån den reglering som gäller för denna skolform.

Sammanfattningsvis kan alltså råden i tillämpliga delar vara vägledande för beslut om mottagande av elever med utvecklingsstörning i särskild utbildning för vuxna och vid beslut om att en elev i specialskolan får läsa enligt grundsärskolans kursplaner.

Varje huvudman har, enligt 2 kap. 8 § skollagen, ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med författningarna. Rektorer, lärare och övrig berörd personal behöver känna till de allmänna råden och ges förutsättningar att följa dem. Det gäller oavsett om verksamheten bedrivs av en offentlig eller enskild huvudman.

² 7 kap. 5 § andra stycket och 29 kap. 6 § skollagen.

³ 6 kap. kommunallagen (1991:900).

⁴ 7 kap. 6 § och 12 kap. 8 § skollagen. Skolverket har fastställt vissa kursplaner som är anpassade för elever i specialskolan med utvecklingsstörning.

Kort om vissa förutsättningar för mottagande

Barnets bästa

Av 1 kap. 10 § skollagen följer att barnets bästa ska vara utgångspunkt i all utbildning. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Vad som avses med utvecklingsstörning

Målgruppen för grundsärskolan är barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Målgruppen för gymnasiesärskolan är ungdomar vars skolplikt har upphört, som påbörjar utbildningen före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år, och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning.⁵

Det som sägs i skollagen om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller en bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.⁶

Utvecklingsstörning definieras som en nedsättning i intelligensförmåga konstaterad under uppväxten (före 18 års ålder) och en samtidig nedsättning i adaptiv förmåga eller beteende. Dessa två kriterier för att definiera utvecklingsstörning, intelligensförmåga och adaptiv förmåga, återfinns i flera diagnostiska klassifikationssystem.

Myndighetsutövning

Beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan är myndighetsutövning mot enskild och ett särskilt ingripande beslut för den det berör. Det är viktigt att ärenden om mottagande blir ordentligt utredda, att beslut fattas på välgrundade

⁵ 7 kap. 5 § och 18 kap. 4 § skollagen.

⁶ 29 kap. 8 § skollagen.

underlag och att vårdnadshavarna har insyn i processen. Det är också viktigt att kommunen har rutiner för hur arbetet ska gå till. Rutinerna kan beskriva processen, vem vårdnadshavarna kan vända sig till, ansvarsfördelning, vem som beslutar om vad och vilka beslut som kan överklagas. Handläggningen av ärenden ska ske i enlighet med förvaltningslagen (1986:223), vilket bland annat innebär krav på dokumentation och kommunikation.

Det är viktigt att beslutet om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan motiveras.⁷ Syftet är att det på så sätt ska vara lättare att förstå beslutet och bedöma om det är riktigt. Av motiveringen kan det framgå vilka faktorer som beaktats i den sammanvägda bedömningen vad gäller elevens förmåga att nå kunskapskraven, hur faktorerna vägts samman samt vad som fällt avgörandet i tveksamma fall. Motiveringen är också viktig utifrån möjligheten att överklaga (se nedan).

Vårdnadshavarnas medgivande är som huvudregel en förutsättning för mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan. Endast i rena undantagsfall kan en elev bli mottagen utan vårdnadshavarnas medgivande (se vidare sid. 22).

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan kan inte ersättas av ett beslut om placering vid en skolenhet.⁸

Känsliga personuppgifter

Barnets hemkommun måste se till att behandlingen av personuppgifter vid handläggning av ärenden avseende mottagande i grundsärskola och gymnasiesärskola följer reglerna i personuppgiftslagen, bl.a. reglerna om känsliga personuppgifter och lämpliga IT-säkerhetsåtgärder.

Överklagande

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan går att överklaga. Den som delger någon ett sådant myndighetsbeslut är skyldig att informera mottagaren om detta. Beslutet får bara överklagas av vårdnadshavarna, eller av eleven själv om denne fyllt 16 år.⁹ Överklagandet ska lämnas in till den kommun som fattat beslutet. Det ska vara skriftligt och ha kommit in till

⁷ 20 § förvaltningslagen (1986:223).

⁸ 11 kap. 29 § skollagen.

⁹ 28 kap. 12 § p. 1 och p. 8 skollagen, 6 kap. 11§ och 13 § föräldrabalken (1949:381) och 29 kap. 12 § skollagen.

kommunen inom tre veckor från den dag den klagande fått del av beslutet. När ett överklagande kommer in till kommunen gör kommunen en rättidsprövning och tar ställning till sitt tidigare fattade beslut. Kommunen ändrar sitt beslut om kommunen bedömer att det tidigare beslutet var uppenbart oriktigt.¹⁰

Om kommunen vidhåller sitt beslut överlämnas överklagandet skyndsamt (inklusive alla handlingar i ärendet) till Skolväsendets överklagandenämnd för prövning. Överklagandenämnden kan med bindande verkan fatta ett nytt beslut i det överklagade beslutets ställe. Överklagandenämndens beslut kan inte överklagas.

¹⁰ 23 och 27 §§ förvaltningslagen.

1. När frågan om mottagande väcks

Det här avsnittet förtydligar hur huvudmän, rektorer, lärare och förskolechefer bör agera innan en utredning om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan påbörjas.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om när frågan om ett mottagande väcks utgår från följande bestämmelser:

Av 3 kap. 3 § skollagen följer att barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Av 3 kap. 4 § skollagen följer att eleven, elevens vårdnadshavare och vårdnadshavare för barn i förskolan fortlöpande ska informeras om elevens eller barnets utveckling.

Av 7 kap. 5 § skollagen följer att barn som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning ska tas emot i grundsärskolan. Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun. Ett beslut om mottagande ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Av 18 kap. 4 § skollagen följer att utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning.

De ungdomar som tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år.

Av 18 kap. 5 § skollagen följer att hemkommunen prövar frågan om en sökande tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Beslutet ska föregås av en utredning motsvarande den som ska göras inför beslut om mottagande i grundsärskolan om utredning saknas eller det av andra skäl bedöms nödvändigt.

Av 29 kap. 8 § skollagen följer att det som i skollagen sägs om personer med utvecklingsstörning även gäller dem som har

fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av skollagen jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller en sådan funktionsnedsättning som avses i första stycket.

ALLMÄNNA RÅD

FÖRSKOLECHEFEN I FÖRSKOLAN ELLER REKTORN I FÖRSKOLEKLASSEN BÖR

1. se till att vårdnadshavarna och hemkommunen informeras i de fall det bedöms att barnet eller eleven vid skolstart kan komma att tillhöra grundsärskolans målgrupp.

LÄRAREN I FÖRSKOLEKLASSEN, GRUNDSKOLAN, SAMESKOLAN, GYMNASIESKOLAN ELLER ELEVHÄLSANS PERSONAL BÖR

2. snarast informera rektorn om en elev, trots särskilt stöd, inte bedöms kunna uppnå grundskolans, sameskolans respektive gymnasieskolans kunskapskrav och det dessutom finns tecken på att eleven tillhör grundsärskolans respektive gymnasiesärskolans målgrupp.

REKTORN I FÖRSKOLEKLASSEN, GRUNDSKOLAN, SAMESKOLAN ELLER GYMNASIESKOLAN BÖR HA RUTINER FÖR

3. hur skolan ska informera eleven och vårdnadshavarna när det finns behov av att utreda om eleven tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp, och
4. att informera den som beslutar om mottagande i hemkommunen om att det finns behov av att utreda om eleven tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp.

HEMKOMMUNEN BÖR HA RUTINER FÖR

5. hur vårdnadshavarna och eleven ska få information om vilka konsekvenser det får för barnet på kort och lång sikt att vara mottagen i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan i stället för i grundskolan respektive gymnasieskolan,
6. att säkerställa att tolk anlitas vid behov, och
7. att säkerställa att en utredning påbörjas så snart frågan om ett eventuellt mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan har väckts.

KOMMENTARER

När frågan väcks om att ett barn i förskolan eller en elev i förskoleklassen vid skolstart kan komma att tillhöra grundsärskolans målgrupp (punkt 1)

Förskolan är öppen för alla barn. Barn som av olika anledningar är i behov av särskilt stöd i sin utveckling har en särskild rätt till plats i förskola eftersom förskolan anses vara ett viktigt stöd i barnens utveckling. Den pedagogiska verksamheten i förskolan och i förskoleklassen ska anpassas till alla barn och elever och det är viktigt att barn och elever som är i behov av extra stöd får det utifrån sina behov och förutsättningar. I förskolan och i förskoleklassen finns inga kunskapskrav eller krav på att barnen eller eleverna ska uppnå en viss utvecklingsnivå vid en viss tidpunkt och därför görs heller inga sådana bedömningar av barnen eller eleverna. Detta innebär att utredning och beslut om mottagande i grundsärskolan blir aktuellt först när barnet börjar närma sig skolpliktig ålder.

När frågan väcks redan i förskolan om att ett barn i framtiden kan behöva gå i grundsärskolan är det oftast fråga om ett barn med grav eller måttlig utvecklingsstörning, eftersom det är tydligt att barnet har en utvecklingsstörning. Dessa barn uppmärksammas i allmänhet tidigt av barnavårdscentralen och har oftast en kontakt med barnhabiliteringen, men det är i allmänhet för tidigt att göra en utredning om målgruppstillhörighet redan i förskolan. Förskolechefen behöver dock, efter samråd med barnets vårdnadshavare, säkerställa att hemkommunen är informerad. Det är också viktigt att denna information delges den förskoleklass där barnet eventuellt ska gå. En utredning om målgruppstillhörighet kan däremot bli aktuellt i förskoleklassen.¹¹ Några barn går kvar i förskolan som 6-åringar och börjar därefter i årskurs 1. I dessa fall måste processen kring ett eventuellt mottagande i grundsärskolan påbörjas redan i förskolan.

När frågan om mottagande väcks för en elev i grundskolan, sameskolan eller gymnasieskolan (punkterna 2, 3 och 4)

Skolans uppgift är att skapa förutsättningar för att alla elever ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och

¹¹ Det finns inga bestämmelser om att särskilda förskoleklasser för elever med utvecklingsstörning.

sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.¹² Rektorn ska informeras om det framkommer att eleven inte utvecklas på förväntat sätt och att eleven riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Rektorn ska då skyndsamt besluta om att utreda behovet av särskilt stöd inom grundskolan eller gymnasieskolan.¹³ Om eleven trots det särskilda stödet inte bedöms kunna uppnå kunskapskraven och det finns indikationer på att det kan bero på en utvecklingsstörning, är det viktigt att överväga om eleven istället ska byta skolform. För ett barn med lindrig utvecklingsstörning väcks frågan om målgruppstillhörighet oftast först i skolan, när bedömningar mot grundskolans kunskapskrav ska göras.¹⁴ Många elever med en lindrig utvecklingsstörning kan finna sig socialt väl till rätta i grundskolans första årskurser även om de inte når kunskapskraven. I senare årskurser kan såväl inlärningssvårigheter som sociala svårigheter bli tydligare. Därför väcks frågan om målgruppstillhörighet ibland senare för denna elevgrupp.

Även vårdnadshavarna kan ta upp frågan om att deras barn borde tas emot i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan istället. Det ingår då i rektorns uppgifter att informera vårdnadshavarna om den utredning som behöver göras och vad den syftar till.

Nästa steg i processen är att kontakta den som beslutar om mottagande i elevens hemkommun och informera om behovet av att göra en utredning. Utredningsarbetet behandlas i nästa avsnitt.

Hemkommunens rutiner (punkterna 5, 6 och 7)

Hemkommunen behöver ge kontinuerlig information och föra en dialog med vårdnadshavarna. Det är viktigt att låta även barnet komma till tals utifrån ålder och mognad. Många kommuner har valt att utse en kontaktperson som är ansvarig för alla dessa kontakter. Tolk eller teckenspråkstolk behöver anlitas i de

¹² 1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen.

¹³ 3 kap. 8 § skollagen. Se även Skolverkets allmänna råd (SKOLF5 2013:8) om åtgärdsprogram.

¹⁴ Skolverkets statistik över elever i obligatoriska skolan läsåret 2012/13 visar att i årskurs 1 utgör eleverna i inriktningen träningskola drygt hälften av eleverna i årskursen. I årskurs 9 utgör eleverna i inriktningen träningskolan endast 34 % av årskursen. Mottagandet av nya elever sker alltså inte i samma utsträckning till inriktningen träningskolan som till grundsärskolan i övrigt.

fall eleven eller vårdnadshavarna har behov av detta.¹⁵ Användningen av tolktjänster ger bättre förutsättningar för en person med till exempel annat modersmål än svenska eller för någon med en hörselskada eller dövhet att förstå informationen om vilken utbildning grundsärskolan eller gymnasiesärskolan erbjuder.¹⁶

Vid samråd med vårdnadshavarna och eleven är det viktigt att kommunens personal uttrycker sig tydligt och även på andra sätt underlättar för vårdnadshavarna och eleven i deras kontakter med kommunen.

I den information som ges till vårdnadshavarna och eleven är det viktigt att det framgår vad som skiljer grundsärskola från grundskola och gymnasiesärskola från gymnasieskola samt vilka krav vårdnadshavarna och eleven kan ställa på skolan. Det är också viktigt att eleven och vårdnadshavarna får information om vilken grupp barn och ungdomar som tillhör grundsärskolans och gymnasiesärskolans målgrupp samt vilka konsekvenser det får för barnet på kort och lång sikt att gå i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan i stället för i grundskolan eller gymnasieskolan, till exempel att de framtida studiealternativen och yrkesvalen begränsas. Samtidigt innebär en placering i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan större möjligheter till anpassningar utifrån elevens funktionsnedsättning, till exempel i fråga om de kunskapskrav som ska uppnås. Kommunen behöver ge vårdnadshavarna förutsättningar att kunna fatta ett beslut som de anser bäst gagnar deras barn på kort och lång sikt.

¹⁵ 8 § förvaltningslagen (1986:223).

¹⁶ Mottagandet i sarskolan under lupp, Skolinspektionens rapport om riktad tillsyn (Dnr 40-2011:348) sid. 17.

2. Utredning inför beslut om mottagande

Det här avsnittet förtydligar hur hemkommunen bör agera när en utredning om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan genomförs.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om utredning inför beslut om mottagande utgår från följande bestämmelser:

Av 7 kap. 5 § skollagen följer att mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun. Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Av 18 kap. 5 § skollagen följer att ett mottagande i gymnasiesärskolan ska föregås av en utredning motsvarande den som gäller enligt 7 kap. 5 § skollagen om en sådan saknas eller det av andra skäl bedöms nödvändigt.

Av 29 kap. 8 § skollagen följer att det som i skollagen sägs om personer med utvecklingsstörning även gäller dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av skollagen jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller en sådan funktionsnedsättning som avses i första stycket.

ALLMÄNNA RÅD

HEMKOMMUNEN BÖR

1. ha rutiner som säkerställer att elevens och vårdnadshavarnas synpunkter tas till vara fortlöpande under utredningens gång,
2. se till att det för elever med annan språklig bakgrund ägnas särskild uppmärksamhet åt faktorer som kan påverka förutsättningarna att göra korrekta bedömningar, och
3. ha rutiner som innebär att utredningen vid behov kompletteras i de delar som behöver klargöras.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN PEDAGOGISKA BEDÖMNINGEN

4. fastställer om eleven har förutsättningar att kunna nå grundskolans respektive gymnasieskolans kunskapskrav, och
5. utförs av personal med adekvat specialpedagogisk kompetens.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN PSYKOLOGISKA BEDÖMNINGEN

6. fastställer om eleven har en utvecklingsstörning, i så fall i vilken grad, och utförs av legitimerad psykolog.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN MEDICINSKA BEDÖMNINGEN

7. fastställer om det finns medicinska orsaker till elevens inlärnings-svårigheter, om dessa indikerar målgruppsstillhörighet, och utförs av legitimerad läkare, eller någon annan hälso- och sjukvårdspersonal med adekvat utbildning.

HEMKOMMUNEN BÖR SE TILL ATT DEN SOCIALA BEDÖMNINGEN

8. fastställer om det finns sociala orsaker i eller utanför skolan som kan bidra till elevens inlärnings-svårigheter, och utförs av kurator, eller någon annan med adekvat utbildning.

KOMMENTARER

Samråd med vårdnadshavarna och eleven (punkt 1)

När utredningen genomförs ska samråd ske med elevens vårdnadshavare.¹⁷ Vid alla kontakter med eleven och vårdnadshavarna är det viktigt att kommunen fullföljer sin skyldighet enligt förvaltningslagen.¹⁸ Till exempel har vårdnadshavarna rätt att yttra sig över uppgifter som tillförts ärendet och kommunen bör vid behov anlita tolk.¹⁹ Det är viktigt att det finns ett fortlöpande informationsutbyte mellan utredare, vårdnadshavarna och eleven utifrån ålder och mognad. Vårdnadshavarnas erfarenheter av och syn på sitt barns utveckling, uppväxt och tidigare erfarenheter behöver tas till vara för att ge en så fullständig bild som möjligt av eleven. Även eleven själv ska få komma till tals i

¹⁷ 7 kap. 5 § skollagen.

¹⁸ Av 29 kap. 10 § skollagen framgår vilka bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) som ska tillämpas av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman i frågor som regleras i skollagen och som innebär myndighetsutövning mot en enskild.

¹⁹ 8 § förvaltningslagen.

alla frågor som rör honom eller henne. Barnets bästa ska alltid vara utgångspunkt och barnets inställning ska, så långt det är möjligt, klarläggas. Det är också viktigt att eleven blir informerad om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.²⁰

Vårdnadshavarnas samtycke (punkt 1)

Skolan har, i det fall eleven finns i förskoleklassen eller grundskolan, en skyldighet att utreda och följa upp elevens behov av särskilt stöd genom bland annat pedagogiska bedömningar. För dessa elever har skolan normalt, i samråd med vårdnadshavarna, utarbetat ett åtgärdsprogram för att beskriva hur elevens lärande bäst kan stödjas.²¹ När det gäller att göra den pedagogiska delen av utredningen är därför vårdnadshavarna i allmänhet redan involverade och något ytterligare samtycke behövs inte. Skolan kan som huvudregel ändå göra en pedagogisk bedömning om det bedöms som nödvändigt eftersom det ligger i skolans uppdrag. I de fall där elevens vårdnadshavare motsätter sig en pedagogisk bedömning kan rektorn inte passivt acceptera detta, om en sådan bedömning är väsentlig för elevens bästa.

På liknande sätt som i den pedagogiska delen av utredningen är vårdnadshavarna oftast delaktiga i den sociala bedömningen och den kan i de flesta fall göras via samråd mellan den som är ansvarig för den sociala bedömningen och vårdnadshavarna. Även i samband med en social bedömning är det nödvändigt att föra en dialog med eleven och elevens vårdnadshavare.

Däremot måste elevens vårdnadshavare alltid ge sitt samtycke när det handlar om att göra en psykologisk eller medicinsk bedömning.²² Om vårdnadshavarna inte ger ett sådant medgivande kan oftast inte dessa delar av utredningen genomföras. Det innebär att det inte kommer att finnas det fullständiga underlag som krävs för att kunna fatta beslut om mottagande och att ärendet kan behöva avslutas. Om vårdnadshavare motsätter sig en utredning behöver skolan ändå fortsätta att ha en dialog med vårdnadshavarna om det behov av särskilt stöd som kan konstateras. En psykologisk eller medicinsk bedömning kan genom-

²⁰ 1 kap. 10 § skollagen, FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), Artikel 7 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och prop. 2009/10:232 Strategi för att stärka barnens rätt.

²¹ 3 kap. 8 och 9 § § skollagen.

²² 6 kap. 11, 13 och 13 a §§ föräldrabalken (SFS 1949:381).

föras även utan vårdnadshavarnas medgivande, om eleven har uppnått en sådan ålder och mognad att hon eller han själv råder över detta. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Om eleven har fyllt 16 år har hon eller han rätt att själv föra sin talan i ärenden.²³

Utvecklingssamtalen kan vara lämpliga tillfällen för samtal om vikten av att eleven får en utbildning som bäst tillgodoser hans eller hennes behov. För en vårdnadshavare kan det vara en lång process att inse att barnet har en utvecklingsstörning och därför kan ha behov av att gå i en annan skolform. Med förståelse och ett respektfullt bemötande kan skolan vara ett viktigt stöd för vårdnadshavarna i denna process som ska utmyнна i att eleven får den utbildning som bäst gagnar honom eller henne.

Eftersom en utredning om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan kan sträcka sig över flera myndighets- och organisationsgränser är det viktigt att handläggare och utredare är väl förtrogna med offentlighets- och sekretesslagstiftningen eftersom det kan finnas uppgifter om eleven som skyddas av denna lagstiftning. Därför är det angeläget att inhämta vårdnadshavarnas samtycke till informationsutbyte.

Annat modersmål än svenska (punkt 2)

Extra uppmärksamhet bör ägnas faktorer som kan påverka utredningen och dess resultat. Det är viktigt att se till att det är elevens kognitiva förmågor som mäts och inte eventuella språksvårigheter. Även kulturella skillnader kan påverka bedömningen. Till exempel kan valet av testbatteri för att mäta intelligensnivå påverka resultatet. Ett annat exempel som kan påverka resultatet är om eleven har haft en ofullständig skolgång.

Komplettering av utredningsunderlaget (punkt 3)

Finns det tveksamheter eller oklarheter i utredningen, till exempel att den inte ger svar på vad som efterfrågats, eller att den i övrigt inte håller tillräcklig kvalitet, är det viktigt att kommunen ser till att kompletterande uppgifter hämtas in. Innan ett beslut kan fattas om att en elev kan tas emot i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan behöver de olika delarna i utredningen tillsammans ge en samlad bild av eleven.

²³ 1 kap. 10 § och 29 kap. 12 § skollagen.

De bedömningar som ingår i hemkommunens utredning (punkterna 4, 5, 6, 7 och 8)

Eleven hemkommun ansvarar för att en utredning genomförs som kan ligga till grund för en samlad bedömning om eleven kan tas emot i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan. I utredningen avseende mottagande i grundsärskolan ska det alltid ingå en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning för att ge en så allsidig bild som möjligt av eleven.²⁴ Omfattningen av utredningen och dess olika delmoment får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Det är viktigt att de personer som genomför de olika delarna i utredningen har relevant kompetens och utbildning samt att bedömningarna håller en god kvalitet. Dessutom är det viktigt att miljön och situationen är trygg för eleven vid bedömningstillfällena. En fördel kan vara att den som gör bedömningen har en personlig kännedom och kunskap om eleven. Skolans lärare och elevhälsans personal kan ha kompetens för att göra de bedömningar som ingår i utredningen men ibland kan extern expertis behöva anlitas, till exempel inom habiliteringen.

I en utredning ska det klargöras om eleven tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp (nedan kallad målgruppen), det vill säga att eleven inte når upp till grundskolans respektive gymnasieskolans kunskapskrav därför att hon eller han har en utvecklingsstörning eller ett tillstånd som enligt skollagen jämföras med utvecklingsstörning. Först efter en sammanvägning av en omsorgsfullt gjord pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning kan en målgruppstillhörighet fastställas. Det är därför varken möjligt eller önskvärt att endast bygga ett mottagande på en precisering av en viss intelligenskvot.

De pedagogiska och psykologiska bedömningarna lyfter fram aspekter som kan tyda på att eleven tillhör målgruppen. Den sociala bedömningen avser att utesluta andra förklaringar till elevens inlärningssvårigheter än utvecklingsstörning och utgör därför ett viktigt komplement till de övriga delarna av utredningen. Den medicinska bedömningen kan lyfta fram såväl aspekter som kan tyda på att eleven tillhör målgruppen, till exempel kromosomavvikelse, som aspekter som möjliggör andra förklaringar än utvecklingsstörning till behovet av särskilt stöd,

²⁴ 7 kap. 5 § skollagen.

till exempel neuropsykiatriska diagnoser. En utredning är inte fullständig förrän alla fyra bedömningarna har gjorts.

Det är viktigt att skolan fortsätter att stödja elevens lärande under hela utredningsperioden och inte avvaktar med att anpassa undervisningen eller ge särskilt stöd med hänvisning till den pågående utredningen.

För de flesta elever som ska börja gymnasiesärskolan finns redan en utredning och ett beslut om målgruppstillhörighet eftersom de tidigare har gått i grundsärskolan. Om en utredning saknas, eller om det av andra skäl bedöms vara nödvändigt, ska hemkommunen se till att en utredning görs för att klargöra om eleven tillhör målgruppen.²⁵ I de flesta fall bör det således räcka med en bedömning av om den tidigare utredningen ger all nödvändig information. Om den tidigare utredningen har brister bör den kompletteras eller eventuellt göras om. En ny utredning behöver också göras om elevens kunskapsutveckling har förbättrats på ett sådant sätt sedan den tidigare utredningen att det är osäkert om eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

Den pedagogiska bedömningen (punkterna 4 och 5)

Det är viktigt att den eller de som genomför den pedagogiska bedömningen har adekvat kompetens. Detta innebär i normalfallet en speciallärare, specialpedagog, legitimerad lärare med specialpedagogisk kompetens eller annan personal med specialpedagogisk kompetens. Om elevens ordinarie lärare inte ska genomföra den pedagogiska bedömningen är det ändå viktigt att den kunskap om eleven, som den läraren har, ändå tas till vara och vägs in i bedömningen. I de fall eleven har modersmålsundervisning kan med fördel modersmåslärares bedömning ingå som en del i bedömningen. Även annan personal som arbetar med eleven, till exempel assistenter, kan bidra med viktiga synpunkter.

Syftet med den pedagogiska bedömningen är att ge en allsidig och realistisk bild av elevens förutsättningar att nå kunskapskraven i årskurs 6 eller 9 i grundskolans alla ämnen beroende på elevens ålder.

Det är inte reglerat i några författningar vad som bör ingå i en pedagogisk bedömning. Det kan därför vara bra att kommunen har rutiner som tydliggör vad som ska belysas och re-

²⁵ 18 kap. 5 § skollagen.

dovisas i en sådan bedömning av elevens pedagogiska situation och kunskapsutveckling i olika ämnen. Elevens möjligheter att uppnå kunskapskraven i skolan är beroende av många faktorer och därför avgörs kunskapsutvecklingen inte bara av de egna förutsättningarna att lära. Elevens möjligheter att utvecklas påverkas också av omgivningen, till exempel lärarnas förväntningar på eleven.²⁶ Faktorer i skolmiljön kan också behöva belysas. Det är angeläget att det ingår en redogörelse för vilka anpassningar av undervisningen och vilka stödinsatser som har genomförts och resultaten av dessa, liksom resultaten av genomförda kartläggningar m.m. Elevens individuella utvecklingsplan och åtgärdsprogram är också viktiga underlag i den pedagogiska bedömningen.

Den psykologiska bedömningen (punkt 6)

En psykologisk bedömning bör göras av en legitimerad psykolog, till exempel skolpsykologen eller en externt anlita psykolog. Syftet är att fastställa om eleven har en utvecklingsstörning eller inte. Det är lämpligt att psykologen redovisar elevens kognitiva nivå, det vill säga allmänintellektuell nivå, för att ge underlag till de beslut som senare ska fattas om eleven ska läsa ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan.

Intelligenstestningen är viktig men den måste sättas in i ett sammanhang. Bedömningen av barnets eller elevens adaptiva förmåga, det vill säga hur han eller hon kan använda sin förmåga i olika sammanhang, är lika viktig för helheten.²⁷

Bedömningen kan bland annat innefatta en redogörelse för elevens utveckling fram till den aktuella tidpunkten (utvecklingsanamnes), testning med metodik som avser att mäta allmänintellektuell nivå, kartläggning av adaptiv förmåga samt kvalitativ analys av testningar och skattningar i relation till utvecklingsanamnesen.

Andra gånger kan psykologen anse att det behövs ytterligare utredning för att klargöra orsakerna till en elevs skolsvårigheter, till exempel om det kan vara en syn- eller hörselskada, ADHD-problematik, autismspektrumtillstånd eller specifik språkstörning. Det kan således handla om funktionsnedsättningar och

²⁶ Kunskapsbedömning i sarskolan – ett stödmaterial för samtal och verksamhetsutveckling, Skolverket 2009 sid 34 och 42.

²⁷ AAIDD, *Intellectual disability. Definition classification and systems of support*, 2010.

medicinska aspekter som påverkar inlärningsförmågan utan att eleven behöver ha en utvecklingsstörning. Med specifik språkstörning menas en språkstörning som utesluter andra funktionsnedsättningar där språkstörning ingår, till exempel utvecklingsstörning. En logoped har kompetens att avgöra om eleven har en sådan språkstörning.

Den medicinska bedömningen (punkt 7)

En medicinsk bedömning bör göras av en legitimerad läkare eller någon annan hälso- och sjukvårdspersonal med adekvat utbildning, till exempel skolläkaren eller en externt anlitad läkare. Syftet är att redovisa om det finns medicinska faktorer som indikerar en utvecklingsstörning. Om läkaren bedömer att det istället finns andra orsaker än utvecklingsstörning som kan orsaka elevens uppvisade skolsvårigheter behöver detta beskrivas i bedömningen.

Den medicinska bedömningen kan till exempel visa att det finns en bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Den medicinska bedömningen kan också till exempel visa att eleven har kromosomavvikelse, genetiska skador eller missbildningar som medför en utvecklingsstörning. För att få diagnosen utvecklingsstörning behöver inte orsaken till utvecklingsstörningen vara känd, men en sådan uppgift kan tala för ett beslut om att eleven bör tas emot i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan.

Andra gånger kan läkaren anse att det behövs ytterligare utredning för att klargöra orsakerna till en elevs skolsvårigheter, till exempel om det kan vara en syn- eller hörselskada, ADHD-problematik, autismspektrumtillstånd eller specifik språkstörning. Det kan således handla om funktionsnedsättningar och medicinska aspekter som påverkar inlärningsförmågan utan att eleven behöver ha en utvecklingsstörning. Med specifik språkstörning menas en språkstörning som utesluter andra funktionsnedsättningar där språkstörning ingår, till exempel utvecklingsstörning. En logoped har kompetens att avgöra om eleven har en sådan språkstörning.

Den sociala bedömningen (punkt 8)

En social bedömning bör göras av en kurator eller annan person med adekvat utbildning, till exempel skolkurator eller externt

anlitad kurator. Syftet är att redovisa om det finns sociala orsaker och bakgrundsfaktorer som är av sådan karaktär att de kan förklara elevens svårigheter. Finns inga sådana omständigheter är det viktigt att detta framgår av bedömningen, så att man till exempel dokumenterar att man inte funnit några sociala faktorer som bedöms kunna ligga till grund för elevens svårigheter. Den normala arbetsgången vid den sociala delen av utredningen är att en dialog förs med eleven och vårdnadshavarna som är de som i allmänhet har mest bakgrundsinformation att ge.

Elevens utveckling, mognad och möjligheter att ta till sig undervisningen kan påverkas av sociala faktorer såväl i som utanför skolan. Den sociala bedömningen behöver belysa om det finns sociala svårigheter av sådan art, till exempel i elevens nuvarande eller tidigare skolgång eller traumatiska upplevelser i uppväxtmiljön, att det kan medföra att elevens kapacitet och förmågor kan misstolkas. Det innebär dock inte att en utredning behöver göras av socialtjänsten, utan en social bedömning kan vanligen bygga på ett samtal mellan kurator, vårdnadshavare och elev.

Om det framkommer att det finns sociala problem i hemmiljön kan kuratorn, företrädesvis i samarbete med vårdnadshavarna, kontakta socialtjänsten. Om det skulle vara så att personal i en förskola eller en skola misstänker att ett barn eller en elev far illa har huvudmannen och personalen på förskolan eller skolan skyldighet att göra en anmälan till socialnämnden.²⁸

²⁸ 29 kap. 13 § skollagen och 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

3. Beslut om mottagande

Det här avsnittet förtydligar hur hemkommun, huvudmän och rektorer bör agera vid beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden i denna del utgår från följande bestämmelser:
Av 7 kap. 5 § skollagen följer att barn som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning ska tas emot i grundsärskolan. Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun. Ett beslut om mottagande ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs. Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan, ska barnets fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt i denna lag. Ett barn får dock tas emot i grundsärskolan utan sin vårdnadshavares medgivande, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

Av 7 kap. 8 § skollagen framgår att en elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan kan tas emot på försök under högst sex månader som elev i en annan av dessa skolformer, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det.

Av 7 kap. 9 § skollagen följer att en elev i grundsärskolan kan få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan (integrerad elev) om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.

Av 11 kap. 8 § skollagen följer att det är huvudmannen för utbildningen som avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

Av 18 kap. 5 § skollagen följer att hemkommunen prövar frå-

gan om en sökande till gymnasiesärskolan tillhör målgruppen. Beslutet ska föregås av en utredning motsvarande den som ska göras inför beslut om mottagande i grundsärskolan om utredning saknas eller det av andra skäl bedöms nödvändigt.

Av 29 kap. 10 § skollagen följer vilka bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) som ska tillämpas i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt skollagen hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.

ALLMÄNNA RÅD

Beslut om mottagande

HEMKOMMUNEN BÖR

1. ha rutiner för hur utredningen inför att fatta beslut om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan ska bedrivas,
2. se till att vårdnadshavarnas medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan är skriftligt och har inhämtats innan beslut om mottagande fattas, och
3. utifrån utredningen ge rekommendationer till huvudmannen inför dennes beslut om eleven huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan.

Beslut om ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan

HUVUDMANNEN FÖR UTBILDNINGEN BÖR

4. ta sin utgångspunkt i rekommendationer från hemkommunen när huvudmannen fattar beslut om eleven huvudsakligen ska läsa grundsärskolans ämnen eller ämnesområden.

Beslut om mottagande på försök i grundsärskolan

HUVUDMANNEN FÖR UTBILDNINGEN BÖR

5. erbjuda mottagande på försök under högst sex månader om vårdnadshavarna är osäkra på vilken skolform de vill att deras barn ska tas emot i, och
6. använda möjligheten att låta eleven pröva skolgång i grundsärskolan endast i de fall där det är klarlagt att eleven tillhör målgruppen.

Verkställighet av beslut om mottagande

HEMKOMMUNEN BÖR

7. ha rutiner som säkerställer att eleven omedelbart tas emot i rätt skolform och att elevens utbildning snarast utgår från de bestämmelser som gäller för skolformen.

Möjligheten att läsa som integrerad elev

REKTORN FÖR GRUNDSKOLAN ELLER SAMESKOLAN BÖR

8. se till att det finns rutiner som säkerställer att en elev som är mottagen i grundsärskolan men är integrerad elev i grundskolan eller sameskolan får en utbildning som följer de bestämmelser som gäller för grundsärskolan.

KOMMENTARER

Beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan (punkt 1)

Det är alltid elevens hemkommun som ansvarar för att en utredning blir gjord om elevens målgruppsstillhörighet och där efter fattar beslut i ärendet.²⁹ Om eleven flyttar till en annan kommun behöver den nya hemkommunen inte göra någon ny utredning eller fatta något nytt beslut, såvida det inte bedöms att utredningsunderlaget är bristfälligt eller att det framkommer ny information som indikerar att det tidigare beslutet kan vara felaktigt. Det är angeläget att den nya hemkommunen begär in och får handlingarna från elevens tidigare hemkommun.³⁰

Det finns kommuner som saknar egen grundsärskola eller gymnasiesärskola, utan eleverna går i en grannkommun. Den mottagande kommunen behöver då försäkra sig om att hemkommunen har gjort en fullständig utredning på eleven och begära in hemkommunens beslut om målgruppsstillhörighet.

Det är viktigt att alla ärenden om mottagande i kommunen behandlas på ett effektivt och likvärdigt sätt och att det på förhand finns rutiner i kommunen för hur arbetet ska bedrivas när ett ärende aktualiseras. Att beslut delegeras från kommunnivå, till exempel från en utbildningsnämnd, till rektorsnivå kan orsa-

²⁹ 7 kap. 5 § och 18 kap. 5 § skollagen.

³⁰ Eftersom materialet kan innehålla känsliga uppgifter kan en sekretessprövning behöva göras, om inte vårdnadshavarnas samtycker till att uppgifterna överlämnas.

ka problem. I många kommuner finns ett stort antal rektorer och det kan vara problematiskt om alla dessa rektorer ska vara lika väl förtrogna med kommunens rutiner. Dessutom kan det finnas motstridiga intressen om hur skolans resurser bäst används.

Beslutet om att en elev har rätt att tas emot eller inte i grundskolan eller i gymnasieskolan fattas efter en noggrann analys och sammanställning av utredningens olika delar. Om utredningsunderlaget är ofullständigt bör det kompletteras. Den som ska fatta det slutliga beslutet kan med fördel samverka med elevhälsans personal vid den samlade bedömningen av utredningsunderlaget. Beslutet behöver skriftligen delges eleven och elevens vårdnadshavare.³¹

Även om utredningen håller god kvalitet kan resultatet bli att det är tveksamt om eleven tillhör grundskolans respektive gymnasieskolans målgrupp. Om detta blir resultatet fattas beslut om att inte ta emot eleven. Därefter kan det finnas anledning till fortsatta observationer av elevens kunskapsutveckling för att eventuellt göra en förnyad utredning senare. I dessa fall är skolans förmåga att anpassa skolsituationen till elevens förutsättningar extra viktig.

Särskilt om beslut om mottagande i gymnasieskolan (punkt 1)

De elever som tillhör gymnasieskolans målgrupp har rätt att bli mottagna i gymnasieskolan om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Om eleven inte har gått ut grundskolan ska hemkommunen fatta beslut om ett mottagande efter att ha prövat om eleven tillhör målgruppen. En utredning likt den för grundskolan ska göras om detta inte redan är gjort eller om det finns andra skäl som visar att det behövs en förnyad utredning.³²

Det måste alltid fattas ett formellt beslut om mottagande i gymnasieskolan.

³¹ Se justitieombudsmannens uttalande om att underrättelser om myndighetsbeslut som kan överklagas bör ske skriftligen. Riksdagen, redogörelse 1999/2000:JO1.

³² 18 kap. 4 och 5 §§ skollagen.

Vårdnadshavarnas medgivande till mottagande i grundsärskolan (punkt 2)

Innan ett beslut kan fattas om mottagande behöver den som ansvarar för beslutet, eller den kontaktperson som finns i kommunen, underrätta vårdnadshavarna och eleven vad som framkommit i de olika bedömningarna i utredningen. Även här är det viktigt att vid behov använda tolk.³³

Det är angeläget att vårdnadshavarna ger sitt medgivande innan hemkommunen fattar ett beslut om mottagande i grundsärskolan. För tydlighetens skull bör medgivandet vara skriftligt. I förarbetena till skollagen betonas vikten av att vårdnadshavarna ska kunna välja skolform för sitt barn. Om inte båda vårdnadshavarna ger sitt medgivande ska barnet som huvudregel inte tas emot i grundsärskolan.³⁴

Vårdnadshavarna ska informeras om att de i princip har rätt att själva avgöra om deras barn ska tas emot i grundsärskolan, förutsatt att barnet tillhör grundsärskolans målgrupp, eller om barnet trots detta ska gå i grundskolan. Det innebär att vårdnadshavaren kan välja att inte lämna sitt medgivande till ett mottagande trots att utredningen visar att barnet hör till grundsärskolans målgrupp.

Vårdnadshavarnas möjlighet att motsätta sig ett mottagande i grundsärskolan kan också utnyttjas efter det att ett beslut om mottagande har fattats, till exempel om någon av vårdnadshavarna senare anser att placeringen inte är den rätta. I sådana fall ska elevens hemkommun besluta att eleven inte längre ska vara mottagen i grundsärskolan om man inte bedömer att det föreligger synnerliga skäl att gå emot vårdnadshavarnas vilja.³⁵

Synnerliga skäl att gå emot vårdnadshavarnas vilja vid mottagande i grundsärskolan (punkt 2)

Ibland kan det uppkomma situationer där hemkommunen anser att vårdnadshavarnas vilja uppenbart inte överensstämmer med barnets behov och förutsättningar utifrån den utredning som har gjorts. Hemkommunen har då en möjlighet att gå emot vårdnadshavarnas vilja vid mottagande i grundsärskolan om det

³³ Prop. 2009/10:165 och Mottagandet i särskolan under lupp, Skolinspektionens rapport om riktad tillsyn (Dnr 40-2011:348) sid 17.

³⁴ Prop. 2009/10:165 sid. 334.

³⁵ Av 29 kap. 12 § skollagen följer att elever som har fyllt 16 år har rätt att själva föra sin talan i mål och ärenden.

finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.³⁶ Vad som är barnets bästa eller vilka de synnerliga skälen kan vara anges inte i skollagen eller i förarbetena till skollagen utan måste avgöras i varje enskilt fall, men synnerliga skäl kan bara användas undantagsvis.³⁷ Dels behöver det vara uppenbart att eleven inte har förutsättningar att klara av en utbildning i grundskolan, dels behöver det vara tydligt att barnets bästa är oförenligt med vårdnadshavarnas val av skolform för barnet.³⁸ Om en kommun fattar beslut med hänvisning till synnerliga skäl är det viktigt att det i motiveringen framgår vilka synnerliga skäl som ligger till grund för att gå emot vårdnadshavarnas vilja. Beslutet går att överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd.

Beslut om ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan (punkterna 3 och 4)

Alla elever ska ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål.³⁹ När ett mottagande i grundsärskolan sker ska huvudmannen för utbildningen besluta om eleven huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden (inriktning träningskola).⁴⁰ Det innebär att det kan vara antingen en kommun eller en enskild huvudman som avgör detta.

Som stöd för att huvudmannen ska kunna fatta ett sådant beslut kan rekommendationer från hemkommunen utifrån utredningen behövas. I utredningsunderlaget behöver det därför finnas information som underlättar för den blivande huvudmannen att kunna besluta om eleven huvudsakligen ska följa kursplanerna för ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan.

Rektorn får besluta att en elev som mottagits i grundsärskolan och som har förutsättningar för det ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden enligt grundsärskolans kursplaner samt ämnen enligt grundskolans kursplaner.

³⁶ 7 kap. 5 § skollagen.

³⁷ Prop. 2009/10:165 sid. 389.

³⁸ Prop. 2009/10:165 sid. 389.

³⁹ 1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen.

⁴⁰ 11 kap. 8 § skollagen.

Nationellt eller individuellt program i gymnasiesärskolan (punkterna 3 och 4)

När det gäller gymnasiesärskolan har alla elever som tillhör målgruppen och som har sökt rätt att tas emot på ett nationellt program inom gymnasiesärskolan. Hemkommunen ska göra en bedömning av om en ungdom som har sökt till ett individuellt program inom gymnasiesärskolan har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande inte har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska den sökande tas emot på ett individuellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska kommunen bereda honom eller henne tillfälle att så snart som möjligt söka till ett nationellt program.⁴¹

Beslut om mottagande på försök i grundsärskolan (punkterna 5 och 6)

Om en elev i grundskolan eller specialsolan uppfyller villkoren för målgruppsstillhörighet men vårdnadshavarna är tveksamma till att deras barn ska gå i grundsärskolan bör de informeras om möjligheten att deras barn kan tas emot där på försök. Ett sådant beslut fattas av berörda huvudmän och kan omfatta en period om högst sex månader. En förutsättning är att elevens vårdnadshavare medger detta. I dessa fall ska skolan följa de bestämmelser som gäller för elever i grundsärskolan.

Ett skolformsbyte på försök i annan skolform är en stor förändring för eleven. Därför behöver en försöksplacering användas restriktivt och endast i de fall där det är klarlagt att eleven tillhör målgruppen och att ärendet med stor sannolikhet bedöms leda till beslut om mottagande i grundsärskolan.⁴²

Möjligheten att tas emot på försök finns inte för gymnasiesärskolan.

Verkställighet av beslut om mottagande (punkt 7)

Om beslut om mottagande i grundsärskolan fattas innan barnets skolplikt inträder behöver beslutet verkställas när skolplikten inträder. Skolplikten inträder det kalenderår barnet fyller sju

⁴¹ 19 kap. 29 § skollagen.

⁴² 7 kap. 8 § skollagen.

år eller, på begäran av vårdnadshavarna, höstterminen det kalenderår barnet fyller sex år eller i vissa fall det kalenderår barnet fyller åtta år.

När ett beslut har fattats om att ta emot en elev som redan går i grundskolan eller i gymnasieskolan i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan behöver beslutet verkställas omedelbart. Om en överenskommen placering i en klass eller grupp vid en skolenhet inte kan ske omedelbart behöver utbildningen för eleven ändå utgå från de bestämmelser som gäller för grundsärskolan eller gymnasiesärskolan snarast efter beslutet.

Möjlighet att läsa som integrerad elev i grundskolan eller sameskolan (punkt 8)

Det finns möjlighet för elever i grundsärskolan att få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. Vårdnadshavarna kan önska att deras barn ska vara integrerad elev i en grundskoleklass eller i en sameskoleklass. De har dock ingen ovillkorlig rätt till detta. Att vara mottagen i grundsärskolan men gå som integrerad elev i en grundskoleklass eller i en sameskoleklass innebär att eleven följer de bestämmelser som gäller för grundsärskolan och får läsa efter grundsärskolans kursplaner. Det är viktigt att rektorn informerar elevens lärare om att eleven ska läsa enligt de bestämmelser som gäller för den skolform eleven är mottagen i. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från bestämmelserna som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.⁴³ Det kan t.ex. handla om antalet timmar i vissa ämnen så att man följer klassens schema.

En elev som går i en fristående grundskola när eleven tas emot i grundsärskolan kan gå kvar i sin grundskoleklass vid den fristående grundskolan som integrerad elev, under förutsättning att skolan har godkännande av Skolinspektionen för att bedriva grundskola. Det räcker alltså inte att skolan har tillstånd för att bedriva grundskola, även om eleven ska gå integrerad i en grundskoleklass.

⁴³ 7 kap. 9 § skollagen.

4. När det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen

AKTUELLA BESTÄMMELSER

De allmänna råden om när det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen utgår från följande bestämmelser:

Av 7 kap. 5 a § skollagen följer att den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev i grundsärskolan inte tillhör grundsärskolans målgrupp. En rektor som får sådana upplysningar ska anmäla detta till elevens hemkommun. Hemkommunen ska skyndsamt utreda frågan.

Av 7 kap. 5 b § skollagen följer att hemkommunen ska besluta att eleven inte tillhör grundsärskolans målgrupp om en utredning enligt 5 a § visar detta. Hemkommunen ska då ta emot eleven i grundskolan eller se till att eleven på något annat sätt får föreskriven utbildning. Hemkommunen ska vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång från grundsärskolan till en annan skolform.

Av 18 kap. 6 § skollagen följer att den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev inte tillhör grundsärskolans respektive gymnasiesärskolans målgrupp. En rektor som får sådana upplysningar ska anmäla detta till elevens hemkommun. Hemkommunen ska skyndsamt utreda frågan.

Av 18 kap. 7 § skollagen följer att hemkommunen ska besluta att eleven inte tillhör gymnasiesärskolans målgrupp om en utredning enligt 6 § visar detta. Hemkommunen ska då erbjuda eleven utbildning i gymnasieskolan eller vuxenutbildning enligt denna lag. Hemkommunen ska vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång från gymnasiesärskolan till gymnasieskolan eller vuxenutbildning.

ALLMÄNNA RÅD

REKTORN I GRUNDSÄRSKOLAN ELLER GYMNASIESÄRSKOLAN BÖR HA RUTINER FÖR

1. att informera hemkommunen om det bedöms att en mottagen elev inte tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp.

HEMKOMMUNEN BÖR HA RUTINER FÖR

2. att säkerställa att en utredning påbörjas skyndsamt när något tyder på att en mottagen elev inte tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp, och
3. handläggning och beslut då det framkommer att en mottagen elev inte tillhör grundsärskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp.

KOMMENTARER

Rutiner och beslut när det framkommer att en mottagen elev inte tillhör målgruppen (punkterna 1, 2 och 3)

Om en elev som är mottagen i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan inte tillhör målgruppen ska hemkommunen fatta beslut om och se till att eleven byter skolform till grundskolan respektive gymnasieskolan. Det är viktigt att hemkommunen säkerställer att övergången sker på ett sätt som överensstämmer med barnets bästa. Den fortsatta skolgången måste utformas efter elevens behov och förutsättningar. Eleven kan behöva kompensation avseende undervisningstid i vissa ämnen. Till exempel har en elev som gått i grundsärskolan läst färre timmar engelska än elever i grundskolan.

Referenser

Lagar

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Föräldrabalken (1949:381)

Förvaltningslagen (1986:223, omtryck 2003:246)

Kommunallagen (1991:900)

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Personuppgiftslagen (1998:204)

Socialtjänstlagen (2001:453)

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Skollagen (2010:800)

Förordning (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan

Förarbeten

Regeringens proposition 1985/86:10 Om ny skollag m.m.

Regeringens proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet

Regeringens proposition 2009/10:232 Strategi för att stärka barnens rätt

Regeringens proposition 2011/12:50 En gymnasiesärskola med hög kvalitet

Skolverkets allmänna råd

Skolverkets allmänna råd om åtgärdsprogram (SKOLFS 2013:8)

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:16) om utvecklingssamtalen och den skriftliga individuella utvecklingsplanen

Övrigt

Skolinspektionen, *Mottagande i särskolan under lupp*, 2011, dnr 40-2011:348

AAIDD, *Intellectual disability. Definition classification and systems of support*, 2010

Socialstyrelsen, *Effekter av psykosociala insatser för personer med utvecklingsstörning och samtidig psykisk ohälsa. En sammanställning av systematiska översikter*, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS), 2006

Bilaga 1 Aktuella bestämmelser

1 kap. 10 § skollagen – Barnets bästa

I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

3 kap. 3 § skollagen – Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

3 kap. 4 § skollagen – Information om barnets och elevens utveckling

Eleven och elevens vårdnadshavare och vårdnadshavare för barn i förskolan ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling.

7 kap. 5 § skollagen – Hur skolplikten fullgörs

Barn som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan. Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun. Ett beslut om mottagande ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs. Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan, ska barnets fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt i denna lag. Ett barn får dock tas emot i grundsärskolan utan sin vårdnadshavares medgivande, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

7 kap. 5a § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i grundsärskolan inte tillhör målgruppen

Den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev i grundsärskolan inte tillhör grundsärskolans målgrupp.

En rektor som får sådana upplysningar ska anmäla detta till elevens hemkommun.

Hemkommunen ska skyndsamt utreda frågan.

7 kap. 5 b § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i grundsärskolan inte tillhör målgruppen

Hemkommunen ska besluta att eleven inte tillhör grundsärskolans målgrupp om en utredning enligt 5 a § visar detta. Hemkommunen ska då ta emot eleven i grundskolan eller se till att eleven på något annat sätt får föreskriven utbildning. Hemkommunen ska vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång från grundsärskolan till en annan skolform.

7 kap. 8 § skollagen – Mottagande på försök

Den som är elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det.

7 kap. 9 § skollagen – Integrerade elever

En elev i grundsärskolan kan få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan (integrerad elev) om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning

11 kap. 8 § skollagen – Ämnen eller ämnesområden i grundsärskolan

Huvudmannen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Rektorn får besluta att en elev ska läsa en kombination

av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner, om eleven har förutsättningar för det.

Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

11 kap. 29 § skollagen – Placering vid en skolenhet

En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundsärskola.

Kommunen får annars frågå elevens vårdnadshavares önskemål endast om

1. den önskade placeringen skulle medföra betydandeorganisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, eller
2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

18 kap. 4 § skollagen – Gymnasiesärskolans målgrupp

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning.

De ungdomar som tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år.

18 kap. 5 § skollagen – Utredning inför mottagande i gymnasiesärskolan

Hemkommunen prövar frågan om en sökande tillhör målgruppen.

Beslutet ska föregås av en utredning motsvarande den som enligt 7 kap. 5 § andra stycket ska göras inför beslut om mottagande i grundsärskolan om utredning saknas eller det av andra skäl bedöms nödvändigt.

18 kap. 6 § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i gymnasiesärskolan inte tillhör målgruppen

Den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev inte tillhör grundskolans respektive gymnasiesärskolans målgrupp.

En rektor som får sådana upplysningar ska anmäla detta till elevens hemkommun. Hemkommunen ska skyndsamt utreda frågan.

18 kap. 7 § skollagen – När det framkommer att en mottagen elev i gymnasiesärskolan inte tillhör målgruppen

Hemkommunen ska besluta att eleven inte tillhör gymnasiesärskolans målgrupp om en utredning enligt 6 § visar detta. Hemkommunen ska då erbjuda eleven utbildning i gymnasieskolan eller vuxenutbildning enligt denna lag. Hemkommunen ska vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång från gymnasiesärskolan till gymnasieskolan eller vuxenutbildning.

29 kap. 8 § skollagen – Personer med begåvningsmässig funktionsnedsättning

Det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller en sådan funktionsnedsättning som avses i första stycket.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

29 kap. 10 § skollagen – Handläggning

I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt denna lag hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) tillämpas:

- 14 § första stycket om en parts rätt att meddela sig muntligen,
- 15 § om anteckning av uppgifter,

- 16 och 17 §§ om en parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § om motivering av beslut,
- 21 § om underrättelse av beslut, och
- 26 § om rättelse av skrivfel eller liknande.

I sådana ärenden hos en enskild huvudman ska också 11 och 12 §§ förvaltningslagen tillämpas.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ förvaltningslagen gäller dock inte uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag.

Det som sägs i denna paragraf gäller inte vid betygssättning.

6 kap. 11 § föräldrabalken – Vårdnadens utövande

Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Lag (1983:47).

6 kap. 13 § föräldrabalken – Vårdnadens utövande

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare, skall vad som sägs i 11 eller 12 § gälla dem tillsammans.

Är en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak förhindrad att ta del i sådana beslut rörande vårdnaden som inte utan olägenhet kan uppskjutas, bestämmer den andre ensam. Denne får dock inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det.

I 8 a § finns bestämmelser om ändring i vårdnaden när den ena föräldern är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden. Lag (2005:430).

6 kap. 13 a § föräldrabalken – Vårdnadens utövande

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),
3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller
4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft. Lag (2012:779).

14 kap. 1 § socialtjänstlagen – Anmälan om och avhjälpare av missförhållanden m.m.

Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom,
2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården,
3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och
4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i första stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman. Lag (2012:776).

Artikel 7 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – Barn med funktionsnedsättning

1. Konventionsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder som behövs för att säkerställa att barn med funktionsnedsättning fullt åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn.
2. I alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning ska barnets bästa komma i främsta rummet.
3. Konventionsstaterna ska säkerställa att barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem, varvid deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på lika villkor som för andra barn, och att de för att utöva denna rättighet erbjuds stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder.

Bilaga 2: Exempel på utformning av beslut om mottagande i grundsärskolan alternativt gymnasiesärskolan

Beslut om mottagande i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan

Diarienummer

Elevens namn

Elevens personnummer

Beslut
(Här anges det slutliga avgörandet, dvs. om eleven ska tas emot eller inte eller om ärendet ska avslutas.)

Grunder för beslut	
(Här anges vilka faktiska förhållanden som styrks i ärendet, hur dessa förhållanden bedömts rättsligt eller på andra grunder samt vilka rättsregler och eventuella värderingar avgörandet grundas på. Till exempel är det viktigt att det framgår vilka faktorer som beaktats i den sammanvägda bedömningen när det gäller elevens förmåga att nå kunskapskraven och orsakerna till den eventuella oförmågan, hur faktorerna vägts samman samt vad som avgjort bedömningen i tveksamma fall.)	

_____	_____
Beslutsfattarens underskrift	Titel
_____	_____
Namnförtydligande	Datum för beslut

Namn på föredragande	

Bilaga till beslutet

Överklagandehänvisning

Om du som vårdnadshavare eller elev från 16 år inte är nöjd med detta beslut kan du överklaga det hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I överklagandet ska du ange vilken förändring du vill ha. Det är också bra att du anger varför du vill att beslutet ska ändras.

Överklagandet ska vara ställt till (hemkommun).

Överklagandet måste ha kommit in till (hemkommun) inom tre veckor från den dag du fick beslutet, annars kan ditt överklagande inte räknas.

Om du har överklagat i rätt tid kommer ditt överklagande att skickas vidare från (hemkommun) till Skolväsendets överklagandenämnd tillsammans med kopia av det överklagade beslutet, de handlingar som legat till grund för beslutet samt ett yttrande från (hemkommun) över ditt överklagande.

Det finns också en möjlighet att (hemkommun) ändrar beslutet som du vill ha det. I så fall får du meddelande om detta och överklagandet går då inte vidare till Skolväsendets överklagandenämnd.

De allmänna råden om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan syftar till att stödja arbetet med att avgöra målgrupps tillhörighet och vid beslut om mottagande. Råden är rekommendationer om hur kommuner och skolor bör handla och är tänkta att fungera som ett praktiskt och stödjande redskap i denna process.

Skolverket

www.skolverket.se